

Ks. WOJCIECH SURMIAK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji „Religion and Poverty”

(Salzburg, Universität Salzburg, 21–22 września 2017)

Salzburg jest czwartym co do wielkości pod względem liczby ludności miastem w Austrii (ok. 150 000 mieszkańców) oraz stolicą kraju związkowego o takiej samej nazwie. Jego Stare Miasto (Altstadt) zostało wpisane w 1997 r. na listę światowego dziedzictwa UNESCO jako znany na całym świecie przykład zabudowy w stylu baroku alpejskiego. Najslynniejszym synem miasta jest oczywiście osiemnastowieczny kompozytor Wolfgang Amadeusz Mozart. Miejscowość słynie z pięknych muzeów, kościołów i jednej z największych średniowiecznych fortec – Hohensalzburg. Ale Salzburg to nie tylko kultura i muzyka, to także miasto, w którym znajdują się trzy uniwersytety (Paris-Lodron-Universität Salzburg, Hochschule *Mozarteum*, Paracelsus Medizinische Privatuniversität) i zamieszkuje tam liczna brać studencka.

Początki najstarszej z salzburskich uczelni – prawie czterechsetletniego Universität Salzburg – sięgają okresu baroku, gdyż *Alma Mater Paridiana* została ufundowana w 1622 r. przez abp. Parisa Lodrona. Wsparciem dla nowo powstającego wtedy Uniwersytetu była konfederacja 33 klasztorów benedyktyńskich południowych terenów Niemiec, Austrii, Szwajcarii i samego Salzburga, który w tamtym okresie był niezależnym podmiotem państwowym. Po kasacie zakonu w 1810 r. i po aneksji Salzburga przez Bawarię nauczanie teologii, filozofii, prawa i medycyny przeniesiono na Uniwersytet w Monachium. Uniwersytet w Salzburgu został reaktywowany w 1962 r. Obecnie w ramach uniwersytetu działają cztery wydziały: Wydział Teologii Katolickiej, Wydział Prawa, Wydział Kulturoznawstwa i Nauk Społecznych oraz Wydział Nauk Przyrodniczych. Niezależne od Wydziałów zostały powołane do życia także inne jednostki i instytuty interdyscyplinarne. Sprawia to, że aktualnie na salzburskim uniwersytecie można studiować zagadnienia z ponad 30 dyscyplin naukowych i uzyskiwać dyplomy licencjata, magistra i doktora na ponad 80 kierunkach. Bardzo mocna jest także w uniwersytecie idea nauczania permanentnego – *lifelong learning*. Uniwersytet zatrudnia ok. 2800 pracowników i liczy 18 000 studentów, co sprawia, że jest on największą instytucją akademicką tego regionu.

Jednym z celów, które stawia sobie Universität Salzburg, jest jego społeczne zaangażowanie i podejmowanie ważnych dla społeczeństwa zagadnień, takich jak ochrona środowiska, promocja zdrowia czy społeczna inkluzja kobiet. Jednakże jednym z najważniejszych społecznie zagadnień jest problem ubóstwa, którego wieloaspektowym rozpoznawaniem zajmuje się założone w 2006 r. *Centre for Ethics and Poverty Research* (CEPR). Jest ono interdyscyplinarnym instytutem naukowym, skupiającym narodowe i międzynarodowe instytucje i platformy naukowe, które podejmują filozoficzny i etyczny namysł nad zagadnieniem ubóstwa i społecznej ekskluzji osób ubogich. CEPR skupia w swoich strukturach członków specjalizujących się w geografii społecznej, naukach

politycznych, teologii, historii, literaturoznawstwie i filozofii. Centrum podejmuje śmiało projekty naukowe – finansowane zewnętrznie – organizując warsztaty naukowe i konferencje, zarówno dla naukowców-teoretyków, jak i praktyków pracy i polityki społecznej. Szczegółowe wyniki badań są publikowane w recenzowanych wydawnictwach i monografiach. Głównym celem jest próba zgromadzenia w jednym miejscu aktualnych badań nad zagadnieniem ubóstwa, nierówności i społecznej ekskluzji oraz dyskusja nad wdrażanymi programami polityki społecznej oraz sposobami łagodzenia ubóstwa. Program naukowy Centrum na lata 2016–2021 skupia się właśnie na próbie lepszego zrozumienia zagadnienia pauperyzacji i społecznej ekskluzji ludzi ubogich.

Od 2013 r. salzburskie *Centre for Ethics and Poverty Research* organizuje coroczną konferencję, podejmując się tym samym próby zdiagnozowania coraz to nowych aspektów pauperyzacji (ubóstwo dzieci – 2016, ubóstwo absolutne – 2015, etyczne problemy łagodzenia ubóstwa – 2014). Każda konferencja jest otwarta na wszystkich zainteresowanych tematem naukowców, praktyków pracy socjalnej i aktywnej polityki społecznej.

Przedmiotem zainteresowania konferencji zorganizowanej przez CEPR w dniach od 21 do 22 września 2017 r. była kwestia: *Religia i/a ubóstwo*. Komitet organizacyjny konferencji zaprosił do nadsyłania propozycji prezentacji w ramach paneli tematycznych przedstawicieli wszystkich kierunków badań nad ubóstwem, niemniej szczególną uwagę zwrócił na zagadnienia bezpośrednio powiązane z zaproponowanym na ten rok tematem.

W ramach konferencji przewidziano jedynie dwa wykłady ogólne. Wykład wprowadzający w temat konferencji zatytułowany – *Postsecularity: the in-common ethics and politics of the „mean-time(s)”* wygłosił geograf społeczny prof. Paul Cloke z University of Exeter. Prelegent skupił się na coraz bardziej rosnącym znaczeniu partnerstwa (indywidualnego i zbiorowego) pomiędzy organizacjami motywowanymi wiarą (*faith-motivated organisation* – FMO) a świeckimi organizacjami świadczącymi pomoc ubogim i podejmującymi troskę o zdrowie i sprawiedliwość.

Drugim *keynote speaker* była prof. Emma Tomalin. Prof. Tomalin jest profesorem religii i życia publicznego na University of Leeds. Wykład zatytułowany *Religion, Poverty and Global Development* zwieńczył konferencyjne obrady. Profesor z Leeds skupiła się na zagadnieniu wpływu spotkania tradycji religijnych z globalnym rozwojem przemysłowym w kwestii przezwyciężania zjawiska ubóstwa.

Konferencyjne obrady nie zamknęły się tylko na tych dwóch profesorskich wykładach *keynote speakers*, konferencyjnym obiedzie w słynnej Sternbrau Restaurant czy uroczym City Tour po najciekawszych zakątkach salzburskiego Altstadt. W ramach dwudniowych obrad zorganizowano 7 sesji, w ramach których przeprowadzono 3–4 panele równoległe (łącznie było ich 31), które składały się z 2–3 *short papers* (łącznie wygłoszono ich 62) i dyskusji. Każdy z uczestników mógł wybrać interesujące go tematy. Prelegenci, którzy reprezentowali wszystkie kontynenty, podejmowali zagadnienia z zakresu: współczesnych tendencji w zakresie rozumienia ubóstwa, nierówności, społecznej ekskluzji, ubóstwa wśród przedstawicieli mniejszości, ubóstwa ludzi młodych, ubóstwa związanego z płcią, ubóstwa związanego z niepełnosprawnością, ubóstwa związanego z bezrobociem, analiza ekonomicznych, społecznych i kulturowych procesów leżących u źródeł ubóstwa, wpływu ubóstwa na zdrowie, samopoczucie, edukację, inkluzję, metodologii badań nad ubóstwem, efektywnością działań podejmowanych w celu przezwyciężenia ubóstwa i programów aktywnej polityki społecznej.

Konferencja była otwarta dla wszystkich dyscyplin, podejść, metod i koncepcji skupiających się wokół badań nad ubóstwem i społeczną ekskluzją. I tak reprezentowane były między innymi: nauki o rozwoju (np. Zsolt Temesvary, *Minimum income protection schema in the CEE countries*), socjologia (np. Alfredo Langa Herrero, *Hegemonic groups, horizontal inequalities and poverty in Sudan*), ekonomia (np. Ngo Ngoc Quang, *The spillover*

effect of foreign direct investment on poverty reduction: a regional level analysis in Vietnam), antropologia (np. Léocadie Lushombo, *Women anthropological poverty in postcolonial Africa*), geografia ekonomiczna (np. Maximilian Sommer, *Fiscal equalization in Europe based on poverty gaps*), nauki polityczne (Andrew Williams, Live Cherry, Paul Cloke, Jon May, *The politics and theo-ethics of food banks in the UK*), medycyna społeczna (np. Andrew Williams, *Lived religion and addiction treatment*), prawo (np. Joy Prakash Chowdhuri, *Social Inequalities, Social Justice, States and Supreme Court Verdict after the enforcement of the Mandal Commission in India*), nauki humanistyczne (Luisa Theresia Schneider, *Sharing Scarcity: young men's friendships in Freetown*) i teologia. Warto zauważyć, że wiele podejmowanych głosów było wyrazem właśnie religijno-teologicznego punktu widzenia. Można było usłyszeć przedstawicieli islamu (np. Mehmet Bulut, Cem Korkut, *Economic Development in Islam: A Muslim Perspective*, Sarra Moneir Ahmed, *Women Dynamics of Producing "Inclusions and Exclusions" in Egypt's Islamists Rule*, Arvin Khoshnood, *Deprivation in Iran – Poverty, Islam, and Regime Security*), Kościołów protestanckich (np. Jens Koehrsen, *Expelling the Demons of Poverty? Critical Perspectives on Pentacostalism and Development*, Ibrahim Abraham, *Class, Race and Recognition in South African Churches*, Yonatan N. Gez, *Trust in Religious Institutions as a Facilitator of Development: The Case of Pentacostal Christianity in Urban Kenya*) i Kościoła katolickiego (np. Willem Marie Speelman, *The Franciscan Usus Pauper: Poverty in the Perspective of the Plenitude*, Helmut P. Gaisbauer, *Which difference on the ground? Catholic Social Tradition (CST) and the case of panhandling in Salzburg*, Wojciech Surmiak, *Preferential option for the poor as sign of social love*, Naomi Maynard, *Tackling Funeral Poverty: the role of the Church*). Szczególnie jednak głośno wybrzmiała i ożywiła dyskusję w ramach salzburskiej konferencji teologia wyzwolenia: Eric Martinez Kuhonta, *Whatever Happened to Liberation Theology?*, Ran Gao, Mengjie Yuan, *Mother of the Poor, Herald of Liberation: The Political Spirituality of Mariology in Brazilian Progressive Catholicism*.

W całym gąszczu przedstawianych w Salzburgu zagadnień z pewnością pomagała przygotowana przez organizatorów konferencyjna broszura, która zawierała abstrakty wszystkich planowanych wystąpień i umożliwiawała uczestnikom wybór interesującego ich panelu. Organizatorzy zaplanowali także we współpracy z wydawnictwem Palgrave Macmillan wydanie tematycznego zeszytu scalającego konferencyjne wystąpienia w ramach wydawanego w oficynie czasopisma „Palgrave Communications”. Jest to interdyscyplinarne, recenzowane (*double-blind peer reviewed*) i w pełni otwarte (*fully open access*) czasopismo internetowe z zakresu nauk humanistycznych i społecznych.

Jeden z prelegentów i współorganizatorów konferencji powiedział we wstępie do swojego przedłożenia: „Salzburg jest miastem bardzo bogatym i miastem ludzi bardzo bogatych. Można by się w naturalny sposób spodziewać, że w tym właśnie mieście będzie zorganizowana konferencja o bogactwie i pomnażaniu dóbr. Ale istnieje i inna prawda. Salzburg jest także miastem, gdzie są ludzie ubodzy i gdzie nie brakuje ubóstwa. I dlatego idąc wspak pierwotnym oczekiwaniom, chcemy pochylić się nie nad bogactwem, ale nad ubóstwem. Wszystko po to, aby móc lepiej pomagać ludziom ubogim nie tylko w naszym mieście, ale i w innych miejscach na świecie”. Myślę, że ten śmiały projekt został zrealizowany w bardzo profesjonalny i efektywny sposób. Zresztą już dzisiaj ma się wrażenie, że warto wybrać się na *2018 Salzburg Conference in Interdisciplinary Poverty Research*, gdzie głównym tematem będą słowa: *Space and Poverty*. Przyszłoroczna konferencja odbędzie się w dniach 13–14 września, a głównymi prelegentami będą: Sylvia Chant (London School of Economics), Eveline Dürr (Ludwig-Maximilian-Universität München), Suzanne Fitzpatrick (Heriot-Watt University Manchester) i Mark Shucksmith (Newcastle University). Organizatorzy zachęcają już dzisiaj do zgłaszania swoich wystąpień (szczegóły na stronie: www.poverty-conference.org).